

DIECEZJA WARMIŃSKA W OPRACOWANIACH BISKUPA JANA WŁADYSŁAWA OBLĄKA (ZM. 1988 R.)

Słowa kluczowe: Jan Obląk, Warmia, diecezja warmińska, kapituła warmińska, Hosianum, Mikołaj Kopernik, Stanisław Hozjusz, Ignacy Krasicki, polska ludność katolicka na Warmii

Keywords: Jan Obląk, Warmia, Warmian diocese, Warmian chapter, Hosianum, Mikołaj Kopernik, Stanisław Hozjusz, Ignacy Krasicki, Polish Catholic population in Warmia

Schlüsselwörter: Jan Obląk, Ermland, Diözese Ermland, Ermländisches Kapitel, Hosianum, Mikołaj Kopernik, Stanisław Hozjusz, Ignacy Krasicki, polnisch-katholische Bevölkerung in Ermland

Osobę księdza biskupa Jana Władysława Obląka niejednokrotnie przywoływano przy różnych okazjach. Za życia, gdy w 1982 r. awansował na stanowisko biskupa warmińskiego¹, czy w 1986 r., gdy czczono 50-lecie jego kapłaństwa². Po śmierci zaś, w 1988 r., ukazały się biogramy³, wspomnie-

* Dr hab. Irena Makarczyk – em. prof. UWM (Instytut Historii na Wydziale Humanistycznym tegoż uniwersytetu), badacz naukowy dziejów Warmii XVI–XVIII w. w łączności z I Rzeczypospolitą. E-mail: irena.makarczyk@uwm.edu.pl, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9992-4905>.

¹ E. Michoń, *Ksiądz biskup dr Jan Władysław Obląk biskupem warmińskim*, „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne” (4)1982, s. 182–192; tenże, *Życiorys Jego Ekscelencji księdza biskupa warmińskiego dr. Jana Władysława Obląka*, „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne” 4(1982), s. 171–173; J. Górny, *Nowy biskup warmiński*, „Posłaniec Warmiński, czyli Kalendarz Maryjny”, 1983, s. 64–71.

² S. Achremczyk, *Złoty jubileusz kapłaństwa księdza biskupa Jana Obląka*, „Posłaniec Warmiński, czyli Kalendarz Maryjny”, 1987, s. 76–77; [*Biskup Jan Obląk ordynariuszem diecezji warmińskiej*]. Materiały, „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne” 4(1987), s. 161–192.

³ Dysponujemy kilkoma biogramami, które podają najważniejsze fakty z życia i działalności ks. bpa Jana Obląka: P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce. Słownik biograficzny*, Warszawa 1992, s. 152; *Słownik polskich teologów katolickich 1981–1993*, t. 8, red. J. Mandziuk, Warszawa 1995, s. 415–418; *Słownik biograficzny kapituły warmińskiej*, Olsztyn 1996, s. 179–180 – biogram oprac. J. Wojtkowski. Najbardziej obszerny biogram oprac. A. Kopiczko, *Jan Obląk (1913–1988, biskup warmiński w latach 1982–1988)*, w: *Poczet biskupów warmińskich*, red. S. Achremczyk, Olsztyn 2008, s. 475–484.

nia⁴ oraz bibliografie ujmujące jego dorobek⁵. W dziesięć lat po śmierci powstała praca licencjacka przedstawiająca ks. Obląka jako historyka warmińskiego⁶. Dwudziestą rocznicę śmierci, przypadającą w 2008 r., uczczono dwoma publikacjami: wydaniem pracy doktorskiej⁷ oraz – w formie książki – trzech rozproszonych artykułów zawierających wykazy polskich druków⁸.

W grudniu bieżącego roku (2023) minie 35 lat od śmierci biskupa Jana Władysława Obląka. Warto zatem przypomnieć jego osobę jako człowieka nauki. Chociaż biskup z Warmii nie pochodził, to przez niemal 40 lat zajmował się jej przeszłością.

Urodził się w 1913 r. w diecezji tarnowskiej, tam uczęszczał do szkół, w Tarnowie ukończył studia filozoficzno-teologiczne i w 1936 r. przyjął święcenia kapłańskie. Jeszcze w tym samym roku rozpoczął pracę duszpasterską jako wikariusz. Na tym stanowisku pracował (w kolejnych parafiach) przez cały okres II wojny światowej. W 1946 r. podjął dalsze kształcenie – na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego – gdzie w 1948 r. uzyskał stopień doktora teologii w zakresie historii Kościoła. Zdobycie doktoratu świadczyło o zainteresowaniu historią, co mogło owocować studiami nad dziejami diecezji tarnowskiej lub krakowskiej. Jednak los zdecydował inaczej. W lutym 1949 r. ks. dr Jan Obląk przybył do pracy w diecezji warmińskiej.

Ks. Obląk przybył na tzw. Ziemię Odzyskane, gdzie w pierwszych latach po wojnie sytuacja była bardzo trudna i złożona. Życie pod wieloma aspektami – administracyjnym, społecznym, politycznym i gospodarczym – organizowała polska władza ludowa⁹. Jednak te sprawy nie będą przedmiotem niniejszego przedłożenia. Wspomnimy jedynie, że dla województwa olsztyńskiego i diecezji warmińskiej

⁴ J. Jeziński, *Sylwetki czterech biskupów pracujących na Warmii po 1945 r.*, w: *Nad Bałtykiem, Pregolą i Lyną, XVI–XX wiek. Księga pamiątkowa poświęcona jubileuszowi 50-lecia pracy naukowej Profesora Janusza Jasińskiego*, red. Z. Rondonańska, Olsztyn 2006, s. 467–469.

⁵ S. Achremczyk, *Wykaz ważniejszych publikacji bpa J.W. Obląka*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, 1–2(1991), s. 122–124; *Słownik polskich teologów katolickich 1981–1993*, t. 8, red. J. Mandziuk, Warszawa 1995, s. 415–418, tam podana bibliografia. S. Kozakiewicz, *50-lecie kapłańskiej posługi biskupa Jana Obląka*, „Forum Teologiczne” 1(2000), s. 334–339. Autor zaznacza jednak, że „bibliografia jest niekompletna z powodu trudności znalezienia i odnotowania rozproszonego dorobku naukowego”.

⁶ L. Stankiewicz, *Biskup Jan Władysław Obląk (1913–1988) jako historyk warmiński*, Olsztyn 1998. Promotorem pracy był ks. prof. dr hab. Alojzy Szorc. Praca znajduje się w Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, w Pracowni im. Alojzego Szorca.

⁷ J. Obląk, *Kardynał Bernard Maciejowski jako biskup krakowski*, Olsztyn 2008. Pracę zaopatrzoną w indeks osób, załączono ocenę promotora ks. Tadeusza Glemmy oraz ocenę recenzenta ks. dr. Jana Krzemienieckiego, prof. prawa kanonicznego. Autorem *Wprowadzenia* był Wojciech Ziemia, arcybiskup metropolita warmiński, fundatorem wydania ks. protonotariusz apostolski dr Jan Górny, adiunkt Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

⁸ J. Obląk, *Wykaz polskich druków na Warmii za lata 1800–1939 z uzupełnieniami*, zestawił J. Minakowski, Olsztyn 2008. J. Minakowski podzielił druki na 15 działów, opracował też indeks osób. Bp J. Jeziński, na s. 102–105, podał biogram bpa J. Obląka. Zob. też: J. Wojtkowski, „*Nadaje się na wszystkie stanowiska*”. *Rzecz o księdzu biskupie warmińskim doktorze Janie Obląku (1913–1988)*, w: *Prodesse ausis. Warmińscy księża profesorowie*, red. K. Parzych-Blakiewicz, Olsztyn 2012, s. 9–15.

⁹ Dokładnie opisał je B. Łukaszewicz w pracy: *Olsztyn 1353–2003*, red. S. Achremczyk, W. Ogrodziński, Olsztyn 2003, s. 402–438.

Olsztyn stał się miastem centralnym. Nas interesuje środowisko naukowe i miejsce, jakie zajął w nim ks. Jan Obląk jako historyk. Od XVI w. to Braniewo było centrum naukowym, jednak wojna zmieniła tę sytuację diametralnie. Historycy niemieccy opuścili Warmię, a polskich jeszcze brakowało, tych świeckich i duchownych, by można było mówić o środowisku naukowym historyków olsztyńskich. Wprawdzie od lipca 1945 r., z inicjatywy społecznej, powstał w Olsztynie Instytut Mazurski, ale przez kolejne lata borykał się z wieloma problemami natury organizacyjnej, finansowej, brakowało też zaplecza ludzkiego. Mimo tych przeciwności dzielnie działali tu m.in. Karol Małek czy Emilia Sukertowa-Biedrawina. Dzięki ich, jak również innych determinacji sytuacja zaczęła się zmieniać w latach 50., kiedy do Olsztyna przybywali młodzi ludzie po studiach, chętni do pracy naukowej, m.in. historycy zainteresowani zarówno przeszłością, jak i teraźniejszością tych ziem. Po wielu perturbacjach pod koniec lat 50. XX w. zaczęły ukazywać się dwa czasopisma naukowe: „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” (1957) oraz „Rocznik Olsztyński” (1958), natomiast od 1963 r. oficjalnie funkcjonował Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego¹⁰. Te dwa czasopisma zapewniły historykom możliwość publikacji wyników własnych badań. Do publikowania bardzo efektywnie włączył się ks. Obląk.

W nowej rzeczywistości powojennej sytuacja Kościoła katolickiego na Ziemiach Odzyskanych była bardzo trudna. Skupimy się tylko na diecezji warmińskiej¹¹. Warunki, jakie dyktowała nowa władza, nie sprzyjały ani kształceniu przyszłych duchownych, ani tym bardziej tworzeniu zaplecza naukowego. To drugie zazwyczaj stanowili wykładowcy seminarium duchownego, ale na jego utworzenie brakowało wówczas miejsca i ludzi. Wprawdzie we wrześniu 1946 r. rozpoczęły się zajęcia w Niższym Seminarium Duchownym w Olsztynie i jego filiach w Ornecie, Elblągu i Fromborku, ale władze państwowe dążyły do ich likwidacji, co stało się faktem w 1952 r. W międzyczasie, 17 października 1949 r., swoją działalność rozpoczęło w Olsztynie przy ul. Mariańskiej 3 Wyższe Seminarium Duchowne¹². Największym problemem był brak miejscowej kadry naukowej. Pierwszym rektorem został duchowny z diecezji kieleckiej ks. dr Józef Łopot. Został pozyskany dla diecezji warmińskiej przez ówczesnego administratora apostolskiego ks. Teodora Benschę, który zwrócił się do biskupów kilku diecezji o pomoc kadrową. W tę akcję pomocy wpisał się wówczas także ks. dr Jan Obląk. W chwili przybycia do Olsztyna (1949 r.) miał 36 lat. Po kilkumiesięcznej pracy duszpasterskiej na Warmii zaczął się dla ks. Obląka nowy okres w jego życiu i nowe obowiązki. Powierzono mu wówczas stanowisko dyrektora Niższego Seminarium Duchownego, w październiku 1949 r. – wicerektora Wyższego Seminarium Duchownego „Hosianum” i zajęcia dydaktyczne, ponadto jeszcze tego roku został mianowany dyrektorem biblioteki seminaryjnej i kustoszem archiwum

¹⁰ Historię organizowania się życia naukowego w Olsztynie oprac. S. Achremczyk, *Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie 1961–2005*, Olsztyn 2007. Autor przedstawia też sytuację do czasu powstania ośrodka badań naukowych.

¹¹ Powojenną sytuację przedstawił A. Kopiczko. Zob. J. Obląk, A. Kopiczko, *Historia diecezji i archidiecezji warmińskiej*, Olsztyn 2010. Ks. A. Kopiczko jest autorem części II: *Diecezja i archidiecezja warmińska po II wojnie światowej*, s. 133–256.

¹² Jego początki i dalsze dzieje powojenne oprac. A. Kopiczko. Zob. A. Szorc, A. Kopiczko, *Wyższe Seminarium Duchowne „Hosianum”. Zarys dziejów*, Olsztyn 1995. Ks. A. Kopiczko jest autorem części II: *Wyższe Seminarium Duchowne w Olsztynie po II wojnie światowej*, s. 105–165.

diecezjalnego. Brzmi to być może kusząco, ale trzeba pamiętać, że te wszystkie obowiązki w ówczesnej rzeczywistości wymagały niezwyklej pracowitości, dyscypliny wewnętrznej, ponadto zmysłu organizacyjnego. Ks. Obłąk musiał zająć się porządkowaniem zbiorów bibliotecznych¹³ oraz scalaniem rozproszonej jeszcze wówczas dokumentacji archiwalnej¹⁴. Z dużą determinacją obowiązki dyrektora archiwum wykonywał do końca lipca 1983 r. i na tym polu zyskał wielkie uznanie¹⁵. Oprócz tych mocno absorbujących obowiązków w seminarium duchownym od 1 listopada 1949 r. powierzono ks. Obłąkowi wykłady z historii Kościoła, historii Polski, patrologii oraz metodologii pracy naukowej. Z pewnością przygotowanie ich wymagało też sporo pracy, gdyż dotychczas nie prowadził wykładów akademickich. Zajęcia w seminarium duchownym kontynuował przez kolejne 27 lat, ale od 1963 r. w jakiejś części zajęć z historii Kościoła wspierał go świeżo wypromowany na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim magister, a od 1966 r. doktor – ks. Alojzy Szorc.

Realizację powierzonych obowiązków ks. Obłąk niemal od początku łączył z pracą naukową, a zbiory biblioteki seminaryjnej oraz zachowana dokumentacja w archiwum diecezjalnym stały się dla niego podstawowym warsztatem pracy badawczej nad dziejami Warmii. Autorzy biogramów zgodnie podkreślają jego dobrą znajomość języków łacińskiego i niemieckiego, a te umiejętności są wprost niezbędne przy zgłębianiu źródeł warmińskich oraz spuścizny naukowej historyków niemieckich. Ks. Obłąk musiał też w miarę szybko poznawać historię i specyfikę diecezji warmińskiej, która bardzo różniła się od pozostałych tradycyjnych diecezji I Rzeczypospolitej. Zrozumienie specyfiki historycznej Warmii, czyli historii diecezji i dominium, jest podstawą do poprawnego ukazywania jej dziejów.

Ks. Obłąk od początku zapoznawał się z dorobkiem niemieckich historyków warmińskich, o czym świadczą cytowane prace. To oni – wzorem historyków krajów europejskich oraz historyków polskich pracujących pod zaborami w – 1856 r. zorganizowali Warmińskie Towarzystwo Historyczne (*Historischer Verein für Ermland*). Pod egidą tej instytucji utworzyli serię źródłową pt. *Monumenta Historiae Warmienseis* i do czasu II wojny światowej wydali trzynaście tomów źródeł do dziejów Warmii¹⁶.

¹³ Funkcję dyrektora biblioteki ks. Obłąk pełnił w latach 1949–1975 – A. Kopiczko, *Duchowienstwo katolickie diecezji warmińskiej w latach 1945–1992*, cz. 1: *Studium prozopograficzne*, Olsztyn 2009, s. 240–242: archiwum diecezjalne i biblioteka seminaryjna.

¹⁴ O sytuacji powojennej archiwum zob. A. Kopiczko, *Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie*, w: *Archiwa ziem zachodnich i północnych Polski (1945–2005). Tradycja i współczesne wyzwania*, red. K. Kozłowski, Warszawa–Szczecin 2007, s. 147–153. W pracach związanych z porządkowaniem archiwaliów ks. Obłąkowi pomagały siostry zakonne Gabriela Meissner oraz Janina Wiśniewska.

¹⁵ Sytuacja archiwum uległa poprawie, kiedy w 1976 r. oddano do użytku nowy budynek seminarium duchownego przy ul. Kopernika 47, gdzie umieszczono zbiory biblioteczne oraz archiwalia – tamże, s. 150–151. W tych już lepszych warunkach ks. Obłąk pracował jeszcze siedem lat, kiedy 1 VIII 1983 r. kierownictwo archiwum przejął ks. prof. Marian Borzyszkowski. Od 1991 r. wspierał go, jako wicedyrektor, ks. Andrzej Kopiczko, który od października 2001 r. (po śmierci ks. Borzyszkowskiego) do dnia dzisiejszego pełni obowiązki dyrektora archiwum – tamże.

¹⁶ Jest to seria zamknięta. Po II wojnie nie kontynuowano wydawnictwa. W serii utworzono cztery działy źródeł. Najważniejszy to *Codex diplomaticus Warmienseis*, pozostałe, to: *Scriptores rerum Warmienseis*, *Bibliotheca Warmienseis* i *Sonderveroeffentlichungen*. Przeglądu zawartości serii dokonał A. Szorc, *Monumenta Historiae Warmienseis – seria źródeł do dziejów Warmii opublikowanych w latach 1860–1937 i jej wydawcy* – „Echa Przeszości”, 10(2009), s. 161–190. Autor podaje

Również z ich inicjatywy powstało czasopismo naukowe „Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands”. Publikowane w nim artykuły, oparte na solidnej bazie źródłowej, do dzisiaj nie straciły na swojej wartości. Możemy zatem uznać, że ks. Obląk miał dobrą podstawę do poznawania dziejów Warmii, co jednak nie zwalniało od dalszych badań. A te, jak zobaczymy, ks. Obląk znacznie poszerzył.

Bibliografia prac zestawiona przy biografii ks. Obląka w *Słowniku polskich teologów katolickich* (t. 8, s. 415–418) jest tą najbardziej obszerną (liczy 143 pozycje) i pokazuje problemy, jakie podejmował ks. Obląk. Należy jednak dodać, że oprócz opracowań naukowych bibliografia obejmuje także pozostały dorobek intelektualny typu listy pasterskie, przemówienia, odezwy, dekryty i komunikaty zamieszczone w periodykach kościelnych oraz prasie codziennej (w sumie ok. 50 pozycji). Opublikowana bibliografia, po niewielkich poprawkach¹⁷, będzie podstawą do ukazania dorobku ks. Obląka. Na końcu niniejszego przedłożenia zostanie dołączona bibliografia w nieco innym układzie niż tradycyjna, najczęściej według chronologii wydań.

Przyglądając się całemu dorobkowi ks. Obląka, należy zauważyć, że tematyka podejmowanych zagadnień jest różnorodna, a przedział czasowy obejmuje dzieje od XVI do XX wieku. Można odnieść wrażenie, że autor miał ogromny „apetyt badawczy” i chciał ogarnąć wszystkie aspekty z przeszłości diecezji warmińskiej. Z pewnością tej sytuacji sprzyjała ogromna pracowitość w eksploracji źródeł archiwalnych, ale nie bez znaczenia był też fakt, że zajmował określone stanowisko w bibliotece i archiwum, co przekładało się na nieograniczony dostęp do obu zasobów. Do przybliżenia szerokiego dorobku posłuży kryterium rzeczowe, ujęcie chronologiczne i rzeczowe jest bowiem przydatne tylko w jednym przypadku. Jeśli je zastosujemy, wyłoni się jeden temat, którym ks. Obląk zajął się szerzej i do niego powracał. Jest to problem polskiej ludności w diecezji warmińskiej, głównie świeckiej, ale też polskich duchownych. Tę lukę w badaniach historyków niemieckich starał się uzupełnić jak najszerzej. Już w 1950 i 1951 r. opublikował wykaz polskich duchownych diecezji warmińskiej (prezbiterologię)¹⁸, w 1957 r. pisał o języku polskim w kościołach i szkołach na Warmii w pierwszej połowie XIX w., o Kościele na Warmii w okresie Kulturkampf. W tym samym roku opublikował wykaz polskich druków na Warmii za lata 1800–1939. Uzupełniał go jeszcze dwukrotnie (1958, 1974)¹⁹. Pisał również o duszpasterstwie

też nazwiska i krótkie biografie historyków niemieckich, którzy podjęli ogromny trud wydawniczy i przez niemal osiemdziesiąt lat kontynuowali prace wydawnicze.

¹⁷ W bibliografii ujęto sześć haseł zamieszczonych w *Encyklopedii katolickiej KUL*, t. 1, których autorem był Tadeusz Obląk, brat bpa Jana Obląka. Ponadto jeden artykuł ujęty został dwukrotnie, a kilka pominięto.

¹⁸ Przygotowując ów wykaz, ks. Obląk wykorzystał rękopis ks. Zygryda Hoppego znajdujący się w archiwum diecezjalnym, ale uzupełnił go i poszerzył o materiał źródłowy z tegoż archiwum. Z wykazu ks. Hoppego oraz publikacji ks. Obląka korzystali m.in. autorzy biografii do *Słownika biograficznego kapituły warmińskiej*, Olsztyn 1996. Z wykazu ks. Hoppego korzystał też ks. A. Kopiczko. Zob. A. Kopiczko, *Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej w latach 1525–1821*, cz. 1, Olsztyn 2000 (cz. 2 stanowi *Słownik*); tenże, *Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej w latach 1821–1945*, cz. 1: *Studium prozopograficzne*, Olsztyn 2004 (cz. 2 stanowi *Słownik*).

¹⁹ Wykazy druków ks. Obląka uzupełnili: W. Chojnacki, *Uzupełnienie do „Wykazu polskich druków na Warmii” ks. J. Obląka, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”*, 1(1958), s. 85–96; J. Jasiński, *Dalsze uzupełnienie bibliografii polskich druków na Warmii 1800–1939, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”*, 4(1975), s. 449–454.

ludności polskiej na Warmii w drugiej połowie XVI w. i o szczególnych zasługach na tym polu Stanisława Hozjusza²⁰, o polskich kapliczkach za rządów biskupa Marcina Kromera. Tematykę ludności polskiej ks. Obłak omówił szerzej w dwóch większych opracowaniach. Pierwsza to książka o stosunku niemieckich władz kościelnych do ludności polskiej w diecezji warmińskiej w latach 1800–1870, wydana w 1961 r. przez Towarzystwo Naukowe KUL w Lublinie. Kontynuacją był 100-stronicowy artykuł ujmujący sprawę polskiej ludności katolickiej na terenie diecezji warmińskiej w latach 1870–1914, opublikowany w 1963 r. w czasopiśmie „Nasza Przeszłość”. Ks. Obłak starał się uwypuklić każdy wątek świadczący o istnieniu polskości na Warmii w różnych okresach i na różnych płaszczyznach. Pisał jeszcze o życiu religijnym polskiej ludności katolickiej w Olsztynie na przełomie XIX i XX w. czy o działalności księdza Walentego Barczewskiego. Na płaszczyźnie naukowej podkreślił kontakty naukowe polskich uczonych z archiwum fromborskim przed I wojną światową, zainteresowanych m.in. wielkimi postaciami związanymi z Warmią (Kopernik, Hozjusz, Kromer), których działalność przypadła na czasy przynależności Warmii do I Rzeczypospolitej. Do tego opracowania wykorzystał nieznaną dotąd historykom korespondencję zachowaną w archiwum warmińskim takich uczonych, jak Wojciech Kętrzyński, Zygmunt Celichowski, Ludwik Birkenmaier, Fryderyk Papee, Oswald Balzer, Ludwik Finkel, Cyprian Walewski, Teodor Wierzbowski i wielu innych.

Ks. Obłak, podobnie jak wielu historyków dawniej i dziś, wpisał się w zwyczaj uczczenia pracą naukową wielkich postaci czy instytucji, w naszym przypadku tych związanych z Warmią. Chronologicznie pierwszy warmiński jubileusz przypadł w 1960 r., kiedy czczono w diecezji 700-lecie istnienia i działalności warmińskiej kapituły katedralnej, powołanej do życia w 1260 r. przez pierwszego biskupa warmińskiego Anzelma. Członkiem gremium ks. Obłak został w 1959 r., a po 10 latach (1969 r.) jego prepozytem. Jubileusz uczcił trzema artykułami, w których kolejno przedstawił początki kapituły katedralnej na Warmii, analizie poddając dokumenty erekcyjne, omówił jej statuty oraz dokonywane w nich zmiany, dostosowując je do życia bieżącego, oraz pieczęcie, z których odczytał wszystkie napisy i opublikował je w oryginalnym brzmieniu, czyli w języku łacińskim. O przypadającym jubileuszu podał też komunikat do prasy.

W 1967 r. przypadł jubileusz 400. rocznicy utworzenia pierwszego na ziemiach polskich seminarium duchownego, od nazwiska jego twórcy kard. Stanisława Hozjusza zwanego do dzisiaj „Hosianum”. Seminarium zorganizowano w 1567 r. w Braniewie. Jego prowadzenie Hozjusz powierzył jezuitom. Oni prowadzili również kolegium dla młodzieży świeckiej oraz alumnat papieski. Kiedy w 1967 r. czczono jubileusz seminarium, ks. Obłak był jego rektorem (1962–1968), ale pamiętamy, że w latach 1949–1957 był wicerektorem. Braniewskiej instytucji szkolnej poświęcił dwie publikacje. W pierwszej przedstawił początki kolegium jezuickiego i seminarium duchownego, opierając się na trzech, nieco różniących się, dokumentach erekcyjnych (zamieszczonych w *Aneksie Źródłowym*). W drugim opracowaniu omówił Hozjańskie

²⁰ Na podstawie protokołów wizytacji biskupich autor podał „informacje o ludności polskiej, o duszpasterzach i pracownikach kościelnych narodowości polskiej, jakie znajdują się w owych protokołach, według parafii i kościołów”.

konstytucje seminarium duchownego²¹. Informacje o początkach seminarium i obchodzonym jubileuszu podał w formie komunikatu do prasy katolickiej.

W 1973 r. w diecezji warmińskiej oraz w innych diecezjach polskich obchodzono jubileusz 500. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika (1473–1543). Ks. Obląk przygotował kilka publikacji. Niewielkich rozmiarów artykuł poświęcił życiu i działalności Mikołaja Kopernika. O tym uczonym mówił też podczas Kongresu Teologów Polskich. Dużym sukcesem ks. Obląka było rozstrzygnięcie autorstwa dwóch przekazów źródłowych, które prof. Marian Biskup w swojej publikacji²² przypisał Kopernikowi. Analiza paleograficzna dokonana przez ks. Obląka wykazała, że autorem owych przekazów był kanonik Jan Sculteti (†1526 r.). Szerzej ks. Obląk omówił inwentarz dokumentów przechowywanych na zamku w Olsztynie, jaki Mikołaj Kopernik sporządził w 1520 r., przebywając tam podczas wojny z Krzyżakami. To opracowanie pokazuje ogromną pracowitość i rzetelność autora. Dodatek źródłowy liczy 45 stron, na który składają się: wpisy Kopernika do inwentarza z 1508 r., następnie rejestry pisane jego ręką na dokumentach, dalszą część stanowi tekst inwentarza z 1520 r. w oryginalnym brzmieniu, jego fotokopia i tłumaczenie na język polski. Ks. Obląk podsumował też uroczystości jubileuszowe, jakie Kościół w Polsce zorganizował temu wielkiemu uczonemu²³.

Wielką postacią był również kardynał Stanisław Hozjusz, biskup warmiński w latach 1551–1579, zasłużony dla Kościoła warmińskiego, polskiego i powszechnego. W 1979 r. przypadała uroczystość 400 lat od jego śmierci. W Olsztynie odbyła się konferencja naukowa, na rozpoczęcie której ks. Obląk wygłosił słowo wstępne. Nie było to jednak typowe grzecznościowe otwarcie, mówił w nim bowiem o sprawach ważnych. Dużo miejsca poświęcił inicjatywie Akademii Umiejętności w Krakowie sprzed stu lat, dotyczącej wydania korespondencji kard. Hozjusza, mówił też o nawiązaniu w tej kwestii współpracy przez historyków krakowskich i warmińskich²⁴. Ks. Obląk mówił też o sprawie, którą znał osobiście, mianowicie o procesie beatyfikacyjnym Hozjusza, którego prowadzenie od diecezji chełmińskiej przejęła w 1968 r. diecezja warmińska. W roku następnym biskup Józef Drzazga powołał komisję histo-

²¹ O konstytucjach pisał też H. Gulbinowicz, *Geneza konstytucji Hozjańskich Seminarium Duchownego w Braniewie*, „Studia Warmińskie”, 5(1968), s. 43–65. W *Aneksie źródłowym* autor zamieścił tekst konstytucji w języku oryginalnym, czyli łacińskim.

²² M. Biskup, *Nowe materiały do działalności publicznej Mikołaja Kopernika z lat 1512–1537*, Warszawa 1971, s. 21. Na s. 36–38 autor podaje tekst źródłowy.

²³ W 2023 r. obchodziliśmy 550. rocznicę urodzin M. Kopernika. Na ten jubileusz została przygotowana publikacja pt. *Mikołaj Kopernik i Warmia. O pamięci regionalnej w 550. rocznicę urodzin i 480. śmierci*, red. A. Kopiczko, Olsztyn 2023. W publikacji tej ks. A. Kopiczko, oparłszy się na szerokiej i dostępnej już dziś bazie źródłowej, omówił uroczystości sprzed 50 lat. Zob. A. Kopiczko, *Obchody kościelne 500-lecia urodzin*, s. 385–494.

²⁴ Stronę krakowską reprezentowali Józef Szujski i Wincenty Zakrzewski, warmińską Franciszek Hipler. Ich korespondencję (w jęz. niemieckim) w sprawie edycji hozjańskiej zob. *Materiały do działalności Komisji Historycznej Akademii Umiejętności w Krakowie w latach 1873–1918. Wybór źródeł*, wyd. D. Rederowa, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974, nr 19, 24, 29, 31, 38, 44, 50. Korespondencja S. Hozjusza, t. 1–2, obejmująca okres 1525–9 V 1558, ukazała się w serii utworzonej przez AU pt. *Acta historica res gestas Poloniae illustrantia ab anno 1507 usque ad annum 1795* jako t. 4 i 9, w l. 1879–1888. Wydawcami byli Wincenty Zakrzewski i Franciszek Hipler.

ryczną, a kierowanie jej pracami powierzył ks. Obłąkowi²⁵. To on właśnie zakończył etap procesu na poziomie diecezjalnym, w części dotyczącej pism kard. Hozjusza²⁶.

Sporo miejsca w publikacjach ks. Obłąka zajmuje Ignacy Krasicki, biskup warmiński w latach 1767–1795. Najwcześniej, bo w 1967 r., ks. Obłąk omówił sprawę inwentarza biskupstwa warmińskiego po przejściu Krasickiego na arcybiskupstwo gnieźnieńskie, a ściślej – wielu braków w tym inwentarzu. W dalszej kolejności wydał i wstępem opatrzył odnaleziony i przekazany do archiwum diecezjalnego w 1970 r. przez dr. Alfonsa Trillera rękopis dzieła I. Krasickiego pt. *Prawdziwa powieść o kamienicy narożnej w Kukurowcach*. Omówił też działalność biskupa Krasickiego jako organizatora poczty na Warmii. W kolejnym artykule, na podstawie kilku różnej treści przekazów źródłowych, omówił tzw. kapitulacje wyborcze (*articuli iurati*) biskupa Krasickiego, *Tablicę geograficzną Warmii* z 1786 r., którą sporządził i biskupowi podarował jego osobisty sekretarz ks. Joachim Kalnassy (dołączył zdjęcie tablicy), omówił sprawę powiększonego ogrodu biskupiego w Smolajnach (zamieścił szkice ogrodu), omówił wizytacje duszpasterskie biskupa Krasickiego (zamieścił wykaz wizytacji), jego reformę statutów kapitulnych, dekret biskupa przeciw pijaństwu, parafowane przez biskupa rachunki i kwity na różne potrzeby oraz fakt przejścia biskupa Krasickiego na arcybiskupstwo gnieźnieńskie. Oprócz zdjęć autor zamieścił teksty źródłowe.

W dorobku ks. Obłąka odnotowujemy też hasła opracowane do *Polskiego słownika biograficznego* (9) oraz do *Encyklopedii katolickiej KUL* (7). Nieco więcej miejsca poświęcił innym osobom. W 1958 r. opracował sylwetkę Jana Karola Konopackiego jako biskupa nominata warmińskiego, który po śmierci w 1643 r. biskupa Mikołaja Szyszkowskiego miał objąć diecezję warmińską. Niestety, śmierć nie pozwoliła mu na ten awans. Jeszcze w tym samym 1958 r. ks. Obłąk pisał o Stanisławie Drożyłowskim, kapelanie i dworzanie biskupa Ignacego Krasickiego (zamieścił fragmenty korespondencji), a w 1961 r. – o Feliksie Nowowiejskim jako organiście w Olsztynie. Przedstawił też sylwetkę biskupa Szymona Rudnickiego (†1621 r.) i wydał pierwszą część jego testamentu²⁷.

Wiemy, że ks. Obłąk interesował się historią sztuki. Temu zagadnieniu poświęcił kilka publikacji. W jednej z nich omówił kontrakty kapituły warmińskiej z rzeźbiarzami w Dębniku w sprawie ołtarza marmurowego do katedry fromborskiej. Zapre-

²⁵ Do komisji weszli duchowni Henryk Damian Wojtyska i Alojzy Szorc.

²⁶ Po zakończeniu tego etapu procesu księcia Wojtyska i Szorc podjęli decyzję o kontynuacji edycji korespondencji kard. Hozjusza. Przygotowana przez nich korespondencja ukazała się w roczniku „Studia Warmińskie”. Zob. *Korespondencja Stanisława kardynała i biskupa warmińskiego*, t. 5, 1564 rok, oprac. A. Szorc, „Studia Warmińskie”, t. 13, 1976; *Korespondencja Stanisława Hozjusza kardynała i biskupa warmińskiego*, t. 6: 1565 rok, oprac. A. Szorc, „Studia Warmińskie”, t. 15, 1978; *Korespondencja Stanisława Hozjusza kardynała i biskupa warmińskiego*, t. 3, cz. 1: 10 V 1558–31 VIII 1560, oprac. H.D. Wojtyska, „Studia Warmińskie”, t. 17, 1980. Tom przygotowany przez ks. Wojtyskę był bezpośrednią kontynuacją edycji W. Zakrzewskiego i F. Hiplera. Ks. Wojtyska już więcej nie zajmował się korespondencją S. Hozjusza, a kartotekę niewydanej korespondencji przekazał piszącej te słowa. W ten sposób powstał jedynie *Rejestr korespondencji Stanisława Hozjusza biskupa warmińskiego 1560–1563*, do druku przygot. I. Makarczyk, Olsztyn 2003.

²⁷ Jest to tzw. ideologiczna część testamentu, natomiast druga, znacznie obszerniejsza, dotycząca rozporządzenia majątkiem, czeka na wydawcę.

zentował też kanonika warmińskiego Bartłomieja Boreschowa jako fundatora namalowanego na desce epitaforium. Przedstawia ono Madonnę z Dzieciątkiem adorowaną przez św. Marię Magdalenę oraz klęczącego Boreschowa²⁸. Ks. Obląk pisał również o stosunku do sztuki bpa Ignacego Krasickiego i o jego zbiorach artystycznych, o działalności biskupów warmińskich w zakresie sztuki w połowie XVII w., o stosunku do nauki i sztuki biskupa warmińskiego Adama Stanisława Grabowskiego, o konserwacji gotyckich zabytków sztuki w diecezji warmińskiej i o gotyckich tabernakulach w diecezji warmińskiej. Dodajmy jeszcze, że od lipca 1957 r. ks. Obląk pełnił w diecezji stanowisko konserwatora zabytków. Kilka lat później, w marcu 1966 r., biskup Józef Drzazga powołał go na przewodniczącego Komisji Artystycznej, od stycznia 1971 r. działającej pod nazwą Komisji Diecezjalnej Sztuki Kościelnej, natomiast od 1972 r. ks. Obląk przewodniczył Komisji Episkopatu Polski ds. Sztuki Kościelnej²⁹. Działalność ks. Obląka na tym polu uczczono utworzeniem w Olsztynie Muzeum Archidiecezji Warmińskiej jego imienia.

W kręgu zainteresowań ks. Obląka odnotowujemy też historię zakonów działających na Warmii oraz historyczne ujęcie spraw związanych z kultem religijnym. Pisał zatem o Matce Chrystusa jako Pani Ziemi Warmińskiej, o czci oddawanej na Warmii Niepokalanemu Poczęciu, o ogłoszeniu dogmatu Niepokalanego Poczęcia, o początkach 40-godzinnego nabożeństwa na Warmii, o kulcie Matki Boskiej Częstochowskiej w diecezji warmińskiej do 1939 r., o życiu eucharystycznym na Warmii w drugiej połowie XVI w., o życiu kościelnym na Warmii w świetle *Relatio status* biskupa Wacława Leszczyńskiego z roku 1657, o kulcie św. Wojciecha w diecezji warmińskiej, o aktualności tego świętego, o wprowadzeniu uchwał Soboru Trydenckiego na Warmii, o zgromadzeniu św. Wincentego a Paulo na Warmii, zgromadzeniu zakonnym Sióstr Najświętszego Oblicza Pańskiego i o zgromadzeniu katarzynek na Warmii.

Odnawiamy jeszcze kilka opracowań ks. Obląka niezwiązanych z przedstawionymi wyżej grupami tematycznymi. Pierwsze z nich ujmuje bardzo ważny problem dotyczący egzempcji diecezji warmińskiej i jej obrony za biskupa Mikołaja Szyszkowskiego³⁰. Pisał też o tzw. kapitulacjach wyborczych biskupów warmińskich. Ten artykuł należy traktować jako monograficzne opracowanie tego problemu. Autor zamieścił w nim tekst 14 artykułów kapitulacji w tłumaczeniu na język polski, które – jak pisał – „w identycznym brzmieniu podpisywali i zaprzysięgali biskupi polscy na Warmii w ciągu XVII i XVIII wieku”. Ks. Obląk opisał też nieznaną w literaturze kalendarze lubelskie na rok 1639, które odkrył w oprawie pergaminowej starodruku wydanego w 1583 r. w Genewie, znajdującego się w bibliotece seminarium duchownego. Pisał też o mapie komornictwa olsztyńskiego z XVIII w., o Warmii w dobie

²⁸ Biogram Boreschowa zob. *Słownik biograficzny kapituły warmińskiej*, s. 25. Biogram oprac. T. Borawska. Dzisiaj obraz znajduje się w zbiorach Muzeum Archidiecezji Warmińskiej im. Biskupa Jana Władysława Obląka w Olsztynie.

²⁹ A. Kopiczko, *Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej 1945–1992*, cz. 1: *Studium propagandologiczne*, s. 231–232. Przewodniczącym Komisji Diecezjalnej ks. Obląk był od 1977 r. Po nim stanowisko to objął bp Julian Wojtkowski.

³⁰ O obronie tego prawa zob. R. Bodański, *Walka diecezji warmińskiej o niezależność od metropolii ryskiej i gnieźnieńskiej od 1426 do 1566 r.*, „*Studia Warmińskie*” 19(1982), s. 123–145. O obronie prawa egzempcji przez bpa Szyszkowskiego zob. I. Makarczyk, *Warmia w okresie rządów biskupa Mikołaja Szyszkowskiego (1633–1643)*, Olsztyn 2017, s. 277–285.

wojny siedmioletniej. Ponadto pisał o czasach najnowszych diecezji warmińskiej w okresie dwudziestolecia (1945–1965), które znał z autopsji.

Ks. Obłąk pracował też na rzecz popularyzacji wiedzy o diecezji warmińskiej, a szczególnie o ważnych miejscach na jej mapie, szczególnie tych związanych z ruchem pielgrzymkowym: o Gietrzwałdzie i Świętej Lipce. Dla obu tych miejsc opracował wydania albumowe, ponadto pisał o objawieniach Matki Boskiej w Gietrzwałdzie, ich treści, historii i autentyczności, o Jerzym Ertlim – budowniczym kompleksu klasztornego w Świętej Lipce (zamieścił teksty kilku kontraktów Ertlego z jezuitami odnośnie do budowy) i o szkole muzycznej w tym samym miejscu. Nie zapomniał też o jeszcze jednym ważnym miejscu na Warmii, mianowicie o Fromborku. Dla katedry fromborskiej także przygotował wydanie albumowe.

Zapoznając się z dorobkiem ks. Obłąka, należy podkreślić, że opracowania opierał głównie na źródłach archiwalnych warmińskich, sporadycznie korzystał z archiwaliów w Poznaniu, Krakowie i Wrocławiu, nie pomijał wydawnictw źródłowych i literatury przedmiotu, co sprawia, że opracowania nadal są aktualne. Do wielu opracowań dołączał teksty źródłowe w języku łacińskim, niektóre tłumaczył na język polski, by były dostępne szerszemu gronu historyków, zwłaszcza młodych. Analizując prace ks. Obłąka, należy podkreślić, że zajmował się wyłącznie historią diecezji warmińskiej. Nie mamy ani jednego opracowania, które dotyczyłoby dominium, czyli wszystkich spraw związanych z władzą świecką biskupa i kapituły warmińskiej, a były to przecież kwestie równie ważne jak diecezjalne. Ks. Obłąk doskonale znał źródła, ale dlaczego w badaniach nie wszedł na teren dominium, już się nie dowiemy. Nie podjął również trudu przygotowania większego wydawnictwa źródłowego, a miał ku temu warunki i doskonale przygotowanie, o czym świadczą zamieszczane w artykułach teksty źródłowe mniejszych rozmiarów.

Swoje opracowania w formie artykułów publikował w czasopiśmie, a jedynie kilka w pracach zbiorowych. Pierwsze artykuły znalazły się w „Warmińskich Wiadomościach Diecezjalnych”³¹, ale też część wysyłał do czasopism poza Olsztynem. Kiedy jednak w 1957 r. zaczął ukazywać się kwartalnik „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” oraz w 1958 r. „Rocznik Olsztyński”, ks. Obłąk był niemal stałym autorem w obu tytułach. Należy też zauważyć, że od 1964 r. zaczął funkcjonować rocznik diecezji warmińskiej „Studia Warmińskie”³² (pod redakcją ks. Obłąka w latach 1964–1976), któremu stał się wierny: w każdym z kolejnych dwunastu tomów odnotowujemy jego opracowania. Od czasu ukazania się pierwszego numeru „Studiów Warmińskich” ks. Obłąk nie wysyłał już artykułów do innych czasopism.

Dopiero w tym momencie wspominamy o sporym sukcesie ks. Obłąka, jakim było opracowanie i wydanie w 1959 r. *Historii diecezji warmińskiej*. To popularne i proste w swym układzie wydanie zostało wznowione po pięćdziesięciu latach, w 2010 r., ale rozszerzone o historię powojenną diecezji, którą opracował ks. Andrzej Kopiczko.

³¹ Nazwa „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne” funkcjonuje od 1948 r. W l. 1945–1948 periodyk ten nosił tytuł „Wiadomości Urzędowe Diecezji Warmińskiej” – A. Kopiczko, *Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej*, cz. 1: *Prozopografia*, s. 238.

³² O czasopiśmie tym zob. A. Kopiczko, „Studia Warmińskie”, *Encyklopedia katolicka KUL*, t. 18, 2013, szp. 1082–1083. Kolejnymi redaktorami czasopisma byli księża: Alojzy Szorc (1977–1988), Marian Borzyszkowski (1989–1992), Jan Guzowski (1993–2010), a od 2011 r. ks. Zdzisław Kieliszek.

Pracę naukową ks. Obląk zakończył w 1982 r. Jego dorobek naukowy i zaangażowanie w tworzenie olsztyńskiego środowiska naukowego doceniło Polskie Towarzystwo Historyczne, nadawszy mu w 1982 r. tytuł honorowego członka tego gremium.

Dodajmy jeszcze, że przez pierwszych kilkanaście lat ks. Obląk był jedynym duchownym historykiem w diecezji warmińskiej. Dopiero w połowie lat 60. XX w. do grona historyków zajmujących się historią Warmii dołączył ks. Alojzy Szorc (†2010 r.), a dwadzieścia lat później ks. Andrzej Kopiczko. Pierwszy z nich skupił się na dziejach XVI–XVIII w., drugi zaś na historii najnowszej. Opracowania oraz wydawnictwa źródłowe obu historyków doskonale uzupełniają historię Warmii zarówno z perspektywy dominium, jak i diecezji.

Poniżej przedstawiamy dorobek naukowy ks. Obląka. Oprócz prac zwartych poniższe zestawienie ujmuje artykuły według tytułów czasopism, w których autor publikował. Wydaje się, że taki układ wyraźnie pokazuje, kiedy ks. Obląk, wspólnie z historykami świeckimi, zaczął tworzyć środowisko naukowe historyków olsztyńskich.

Prace zwarte:

- J. Obląk, *Historia diecezji warmińskiej*, Olsztyn 1959.
 J. Obląk, A. Kopiczko, *Historia diecezji warmińskiej*, Olsztyn 2010.
 J. Obląk, *Stosunek niemieckich władz kościelnych do ludności polskiej w diecezji warmińskiej w latach 1800–1870*, Lublin 1960. Rozprawy Wydziału Historyczno-Filologicznego, t. 24. [Rec. W. Korycka, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, 1962, nr 3, s. 687–690].
 J. Obląk, *Katedra we Fromborku*, Olsztyn 1969, wyd. 2, Olsztyn 1980. (Wyd. albumowe).
 J. Obląk, *Święta Lipka*, Olsztyn 1975. [Rec. K. Wróblewska, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, 1975, nr 3, s. 386]. Wyd. 2, Olsztyn 1982. (Wyd. albumowe).
 J. Obląk, *Gietrzwałd*, Olsztyn 1979. (Wyd. albumowe).

Tabela 1. Artykuły publikowane w „Warmińskich Wiadomościach Diecezjalnych”

Lp.	Tytuł publikacji	Rok/Numer	Strony
1.	<i>Wielki jubileusz na Warmii w roku 1576</i>	1950/1	14–21
2.	<i>Polska presbyterologia warmińska</i>	1950/2	12–19
		1950/3	15–21
		1950/4	4–14
		1950/5	13–20
		1950/6	5–12
		1951/1	22–28
		1951/2	16–23
3.	<i>Cześć Niepokalanego Poczęcia na Warmii</i>	1958/6	30–32
4.	<i>Hozjańskie konstytucje seminarium duchownego</i>	1958/5	37–43
5.	<i>Początki 40-godzinnej nabożeństwa na Warmii</i>	1958/5	26–30
6.	<i>O początkach kapituły katedralnej na Warmii</i>	1961/5	8–25

7.	<i>Statuty warmińskiej kapituły katedralnej (w rozwoju historycznym)</i>	1961/5	45–58
8.	<i>Gietrzwałd</i> ³³	1976/3	120–122
9.	<i>Książd Walenty Barczewski (wspomnienie pośmiertne)</i>	1978/5	225–233

Źródło: Bibliografia zamieszczona w *Słowniku polskich teologów katolickich*, t. 8, s. 415–418

Tabela 2. Artykuły opublikowane w czasopiśmie „Polonia Sacra”

Lp.	Tytuł publikacji	Rok/Numer	Strony
1.	<i>Egzempcja diecezji warmińskiej i jej obrona za biskupa Mikołaja Szyszkowskiego</i>	1955/2–3	123–136
2.	<i>Z powojennych dziejów diecezji warmińskiej. Luty–wrzesień 1945 r.</i>	1956/3–4	397–410

Źródło: Bibliografia zamieszczona w *Słowniku polskich teologów katolickich*, t. 8, s. 415–418

Tabela 3. Artykuły publikowane w czasopiśmie „Ateneum Kapłańskie”

Lp.	Tytuł publikacji	Rok/Numer	Strony
1.	<i>Pani Ziemi Warmińskiej</i>	1957/54	203–217
2.	<i>Kościół na Warmii w okresie „Kulturkampfu”</i>	1957/54	203–217

Źródło: Bibliografia zamieszczona w *Słowniku polskich teologów katolickich*, t. 8, s. 415–418

Tabela 4. Artykuły opublikowane w czasopiśmie „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”

Lp.	Tytuł publikacji	Rok/Numer	Strony
1.	<i>Nieznane kalendarze lubelskie na rok 1639</i>	1959/1/1	73–80
2.	<i>Konserwacja gotyckich zabytków sztuki w diecezji warmińskiej</i>	1961/2/1–2	334–345

Źródło: Bibliografia zamieszczona w *Słowniku polskich teologów katolickich*, t. 8, s. 415–418

³³ Jest to przedruk z „Tygodnika Powszechnego”, nr 36(1389), 7.09.1975.

Tabela 5. Artykuły opublikowane w czasopiśmie „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”

Lp.	Tytuł publikacji	Rok/Numer	Strony
1.	<i>Życie kościelne na Warmii w świetle „Relatio status” biskupa Wacława Leszczyńskiego z r. 1657</i>	1959/6	5–31
2.	<i>Działalność biskupów warmińskich w zakresie sztuki w poł. XVII wieku</i> [Rec. K. Wróblewska, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, 1965, nr 2, s. 294–297]	1964/11/4	51–68

Źródło: Bibliografia zamieszczona w *Słowniku polskich teologów katolickich*, t. 8, s. 415–418

Tabela 6. Artykuły opublikowane w czasopiśmie „Biuletyn Historii Sztuki”

Lp.	Tytuł publikacji	Rok/Numer	Strony
1.	<i>Kontrakty między kapitułą warmińską i rzeźbiarzami w Dębniku w sprawie ołtarza marmurowego</i>	1956/18	295–296
2.	Dzieje Boreschowa ³⁴ i jego obrazu	1957/19/2	70–74

Źródło: Bibliografia zamieszczona w *Słowniku polskich teologów katolickich*, t. 8, s. 415–418

Tabela 7. Artykuł opublikowany w czasopiśmie „Studia Pomorskie”

Lp.	Tytuł publikacji	Rok/Numer	Strony
1.	<i>Materiały do działalności kulturalnej Ignacego Krasickiego. O stosunku do sztuki i zbiorach artystycznych</i>	1957/2	401

Źródło: Bibliografia zamieszczona w *Słowniku polskich teologów katolickich*, t. 8, s. 415–418

Tabela 8. Artykuł opublikowany w czasopiśmie „Zapiski Historyczne”

Lp.	Tytuł publikacji	Rok/Numer	Strony
1.	<i>Język polski w kościołach i szkołach na Warmii w pierwszej połowie wieku XIX</i>	1957/1–3	175–189

Źródło: Bibliografia zamieszczona w *Słowniku polskich teologów katolickich*, t. 8, s. 415–418

³⁴ Chodzi o kanonika warmińskiego Bartłomieja Boreschowa, fundatora epitafium. Jego biogram zob. *Słownik biograficzny kapituły warmińskiej*, Olsztyn 1996. Biogram oprac. T. Borawska.

Tabela 9. Artykuły publikowane w czasopiśmie „Nasza Przeszłość”

Lp.	Tytuł publikacji	Rok/Numer	Strony
1.	<i>Jan Karol Konopacki biskup nominat warmiński</i>	1958/8	153–179
2.	<i>Wojciech Rudnicki i jego oświadczenie ostatniej woli</i>	1959/10	431–437
3.	<i>Zgromadzenie św. Wincentego a Paulo na Warmii</i>	1960/12	47–58
4.	<i>Ogłoszenie dogmatu Niepokalanego Poczęcia NMP w diecezji warmińskiej</i>	1961/14	269–278
5.	<i>Sprawa polskiej ludności katolickiej na terenie diecezji warmińskiej w latach 1870–1914</i> [Rec. T. Grygier, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, 1964/1, s. 103–107]	1963/18	35–138
6.	<i>Dzieje diecezji warmińskiej w okresie dwudziestolecia (1945–1965)</i>	1965/22	183–261

Źródło: Bibliografia zamieszczona w *Słowniku polskich teologów katolickich*, t. 8, s. 415–418

Tabela 10. Biogramy w *Polskim słowniku biograficznym*

Lp.	Tytuł hasła	Rok/Tom	Strony
1.	Glaznocki Andrzej (ok. 1611–1668) kanonik warmiński	1959/1960/8	43
2.	Gotzheim Walenty (1804–1874) misjonarz katolicki na Mazurach	1959/1960/8	389
3.	Grunenberg Mateusz (ok. 1788–1850) wydawca i autor polskich śpiewników i modlitewników	1960/9	51
4.	Hatten Andrzej Stanisław (1736–1841) biskup warmiński	1960/9	303
5.	Heide Jerzy Wojciech (1706–1765) kronikarz warmiński	1960/9	340
6.	Hein Maciej (†1594) kanonik i kanclerz kapituły warmińskiej	1960/9	346
7.	Kolberg Piotr (ok. 1665–po 1725) artysta malarz	1967/13	304–305
8.	Montanus Maciej (1567–1650) kanonik warmiński, mecenas	1976/21	665
9.	Nowiejski Wojciech (zm. 1664) profesor Kolegium Lubrańskiego w Poznaniu, kanonik warmiński	1978	346–347

Źródło: Bibliografia zamieszczona w *Słowniku polskich teologów katolickich*, t. 8, s. 415–418

Tabela 11. Hasła w *Encyklopedii katolickiej KUL*

Lp.	Tytuł hasła	Rok/Tom	Strony
1.	Akademia Braniewska	1973/1	209–210
2.	Akceptanci lub konstytucjoniści	1973/1	227
3.	Albert z Buxhoevden	1973/1	300
4.	Andrea Johann Valentin	1973/1	527
5.	Aventinus Johannes	1973/1	1176
6.	Chrapicki Mikołaj	1979/3	267
7.	Drzazga Józef	1983/4	242–243

Źródło: Bibliografia zamieszczona w *Słowniku polskich teologów katolickich*, t. 8, s. 415–418

Tabela 12. Artykuły opublikowane w czasopiśmie „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”

Lp.	Tytuł publikacji	Rok/numer	Strony
1.	<i>Wykaz polskich druków na Warmii za lata 1800–1939</i>	1957/1	50–61
2.	<i>Z działalności ks. Walentego Barczewskiego</i>	1958/2	113–130
3.	<i>Uzupełnienie do „Wykazu polskich druków na Warmii za lata 1800–1939”</i>	1958/3	312–318
4.	<i>Kontakty uczonych polskich z Archiwum Fromborskim</i>	1958/4	388–400
5.	<i>Szkoła muzyczna w Świętej Lipce</i>	1960/3	351
6.	<i>Feliks Nowowiejski jako organista w Olsztynie</i>	1961/2	182
7.	<i>Mapa komornictwa olsztyńskiego z XVIII w.</i> [Polemika: S. Augustyn, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, 1963/2, s. 282–284]	1961/4	558
8.	<i>Korespondencja Kazimierza Jaroszyka z Eugeniuszem Brachvoglem</i>	1962/3	642–660
9.	<i>Warmia w dobie wojny siedmioletniej</i> [Przedruk: <i>Warmia w dobie wojny siedmioletniej (1756–1763)</i>]	1963/1 1997/3	27–48 365–385

Źródło: Bibliografia zamieszczona w *Słowniku polskich teologów katolickich*, t. 8, s. 415–418

Tabela 13. Artykuły opublikowane w czasopiśmie „Studia Warmińskie”

Lp.	Tytuł publikacji	Rok/Numer	Strony
1.	<i>Stosunek do nauki i sztuki biskupa warmińskiego Adama Grabowskiego</i>	1964/1	7–56
2.	<i>Kaplice polskie Marcina Kromera</i>	1965/2	7–30
3.	<i>Kult św. Wojciecha w diecezji warmińskiej</i>	1966/3	7–44
4.	<i>Sprawa inwentarza biskupstwa warmińskiego po przejściu Ignacego Krasickiego do Gniezna</i>	1967/4	5–33
5.	<i>O początkach kolegium jezuickiego i seminarium duchownego w Braniewie</i>	1968/5	5–41
6.	<i>Z życia eucharystycznego na Warmii w drugiej połowie XVI wieku</i>	1969/6	5–23
7.	<i>Zagadnienie duszpasterstwa ludności polskiej na Warmii w drugiej połowie XVI wieku. Szczególne zasługi Stanisława Hozjusza na tym polu</i>	1970/7	9–33
8.	Wydanie i wstęp: <i>Odnaleziony rękopis Ignacego Krasickiego: Prawdziwa opowieść o kamienicy narożnej w Kukurowcach</i> [Rec. M. Jasińska-Wojtkowska, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, 1972, nr 4, s. 701–703]	1971/8	5–49
9.	<i>Mikołaja Kopernika inwentarz dokumentów w skarbcu na zamku w Olsztynie roku Pańskiego 1520 oraz inne zapisy archiwalne</i>	1972/9	7–85
10.	<i>Kopernik czy Sculteti?</i>	1972/9	519–522
11.	<i>Biskup Ignacy Krasicki organizatorem poczty na Warmii</i> [Jest to rozszerzony artykuł pt. <i>Poczta biskupia na Warmii</i> , „Biuletyn Filatelistyczny” 1(1973), s. 6–12]	1973/10	75–86
12.	<i>Mikołaj Kopernik – życie i działalność</i>	1974/11	511–518
13.	<i>Kościół katolicki w Polsce w hołdzie Mikołajowi Kopernikowi z okazji 500. rocznicy jego urodzin</i>	1974/11	537–548
14.	<i>Nowe uzupełnienie wykazu polskich druków na Warmii za lata 1800–1939</i>	1974/11	549–562
15.	<i>Kapitulacje wyborcze biskupów warmińskich</i>	1975/12	4–27
16.	<i>Objawienia Matki Boskiej w Giętrzwaldzie. Ich treść i autentyczność w opinii współczesnych (W stulecie objawień 1877–1977)</i>	1977/14	7–74
17.	<i>Słowo wstępne na otwarcie sympozjum ku czci Stanisława Hozjusza dnia 22 października 1978 r.</i>	1981/18	5–19

18.	<i>Życie religijne polskiej ludności katolickiej w Olsztynie na przełomie wieków XIX i XX</i>	1981/18	267–284
19.	<i>Miscellanea Krasiciana</i> [Działalność kościelna]	1982/19	95–121

Źródło: Bibliografia zamieszczona w *Słowniku polskich teologów katolickich*, t. 8, s. 415–418

Artykuły w pracach zbiorowych:

- J. Obląk, *Wprowadzenie uchwał Soboru Trydenckiego na Warmii. Obowiązek prowadzenia ksiąg metrykalnych*, w: *Księga pamiątkowa z okazji 150. rocznicy założenia Instytutu Teologicznego i Seminarium w Tarnowie 1821, 1971*, red. P. Bednarczyk, F. Gawlik, Tarnów 1972, s. 233–243.
- J. Obląk, *Protmann Regina (1552–1613)*, w: *Hagiografia polska*, t. 2, red. R. Gustaw, Poznań 1972, s. 252–255.
- J. Obląk, *Mikołaj Kopernik*, w: *Teologia a antropologia. Kongres Teologów Polskich, Lublin 21–23 IX 1971*, red. M. Jaworski, A. Kubiś, Kraków 1973, s. 43–47.
- J. Obląk, *Gotyckie tabernakula w diecezji warmińskiej*, w: *Sztuka pobraża Bałtyku*, red. H. Fruba, Warszawa 1978, s. 229–240.

Wydania pośmiertne:

- J. Obląk, Z. Jaroszewicz-Pieresławcew, J. Wojtkowski, *Katalog inkunabułów Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie*, Olsztyn 2007, ss. 175³⁵. [Rec. J. Zbudniewek, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 2009, t. 91, s. 399–402.
- J. Obląk, *Kardynał Bernard Maciejowski jako biskup krakowski*, Olsztyn 2008, ss. 93.
- J. Obląk, *Wykaz polskich druków na Warmii za lata 1800–1939 z uzupełnieniami*, zestawił J. Minakowski, Olsztyn 2008, ss. 105.

DIECEZJA WARMIŃSKA W OPRACOWANIACH BISKUPA JANA WŁADYSŁAWA OBLĄKA (ZM. 1988 R.)

STRESZCZENIE

W niniejszym przedłożeniu przedstawiono dorobek naukowy biskupa Jana W. Obląka, dotyczący dziejów diecezji warmińskiej. Problematyka podejmowanych opracowań jest szeroka i obejmuje okres od XVI do XX wieku. Najwięcej miejsca biskup Obląk poświęcił polskiej ludności katolickiej, ale pisał też o wielkich postaciach związanych z Warmią, m.in. o Mikołaju Koperniku, Stanisławie Hozjuszu czy też Ignacym Krasickim. W swoich pracach upamiętnił ponadto kapitułę warmińską oraz uczelnie w Braniewie – seminarium duchowne „Hosianum” i kolegium jezuickie. Pisał również o zgromadzeniach zakonnych na Warmii i wielu sprawach

³⁵ Podstawą wydania był opracowany w maszynopisie katalog, który ok. 1962 r. sporządził ks. Obląk. Poprzedził go *Wstępem*, który wydawcy zamieścili na s. 5–8. Wykaz inkunabułów poprzedzają: *Przedmowa* autorstwa Z. Jaroszewicz-Pieresławcew, s. 9–12, *Opinia* M. Spandowskiego, s. 13–17, oraz *Posłowie* autorstwa ks. bpa J. Wojtkowskiego.

związanych z kultem religijnym. Swoje opracowania opierał na rzetelnej podstawie źródłowej. Pracą badawczą włączył się w budowanie środowiska naukowego historyków olsztyńskich.

**DIOCESE OF WARMIA
IN THE STUDIES OF BISHOP JAN WŁADYSŁAW OBLĄK (D. 1988)**

SUMMARY

This paper presents the scholarly output of Bishop Jan W. Obląk concerning the history of the Diocese of Warmia. The subject matter of the undertaken studies is wide and covers the history from the 16th to the 20th century. Bishop Obląk devoted most space to the Polish Catholic population, but he also wrote about great figures connected with Warmia, such as Nicolaus Copernicus, Stanisław Hozjusz or Ignacy Krasicki. In his works, he also commemorated the Warmia Chapter, school institutions in Braniewo – the “Hosianum” seminary and the Jesuit college. He also wrote about monastic congregations in Warmia and many matters related to religious worship. He based his studies on a reliable source base. With his research work, he contributed to building the scientific community of Olsztyn historians.

**DIÖZESE ERMLAND
IM WERK VON BISCHOF JAN WŁADYSŁAW OBLĄK (GEST. 1988)**

ZUSAMMENFASSUNG

In diesem Beitrag wird das wissenschaftliche Werk von Bischof Jan W. Obląk über die Geschichte der Diözese Ermland vorgestellt. Der Gegenstand der durchgeführten Studien ist breit gefächert und umfasst die Geschichte vom 16. bis zum 20. Jahrhundert. Den größten Raum widmete Bischof Obląk der polnischen katholischen Bevölkerung, aber er schrieb auch über große Persönlichkeiten, die mit dem Ermland verbunden waren, wie Nikolaus Kopernikus, Stanisław Hozjusz oder Ignacy Krasicki. In seinen Werken erinnerte er auch an das Ermland-Kapitel, an schulische Einrichtungen in Braniewo - das Seminar “Hosianum” und das Jesuitenkolleg. Er schrieb auch über die klösterlichen Gemeinschaften im Ermland und über viele Angelegenheiten im Zusammenhang mit dem religiösen Gottesdienst. Er stützte seine Studien auf eine zuverlässige Quellenbasis. Mit seiner Forschungsarbeit trug er zum Aufbau der wissenschaftlichen Gemeinschaft der Olsztyner Historiker bei.

BIBLIOGRAFIA:

- Achremczyk S., *Wykaz ważniejszych publikacji bpa J.W. Obląka*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, 1–2(1991), s. 122–124.
- Górny J., *Nowy biskup warmiński*, „Posłaniec Warmiński, czyli Kalendarz Maryjny”, 1983, s. 64–71.
- Jezierski J., *Sylwetki czterech biskupów pracujących na Warmii po 1945 r.*, w: *Nad Bałtykiem, Pregolą i Lyną, XVI–XX wiek. Księga pamiątkowa poświęcona jubileuszowi 50-lecia pracy naukowej Profesora Janusza Jasińskiego*, red. Z. Rondonańska, Olsztyn 2006, s. 467–469.
- Kopiczko A., *Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej w latach 1945–1992*, cz. 1: *Studium prozopograficzne*, Olsztyn 2009.
- Kopiczko A., *Jan Obląk (1913–1988, biskup warmiński w latach 1982–1988)*, w: *Poczet biskupów warmińskich*, red. S. Achremczyk, Olsztyn 2008, s. 475–484.
- Kozakiewicz S., *50-lecie kapłańskiej posługi biskupa Jana Obląka*, „Forum Teologiczne” 1(2000), s. 334–339.
- Michoń E., *Ksiądz biskup dr Jan Władysław Obląk biskupem warmińskim*, „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne” (4)1982, s. 182–192.
- Michoń E., *Życiorys Jego Ekscelencji księdza biskupa warmińskiego dr. Jana Władysława Obląka*, „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne”, 4(1982), s. 171–173.
- Słownik polskich teologów katolickich 1981–1993*, t. 8, red. J. Mandziuk, Warszawa 1995, s. 415–418 [tu bibliografia prac ks. Obląka].
- Wojtkowski J., *„Nadaje się na wszystkie stanowiska”. Rzecz o księdzu biskupie warmińskim doktorze Janie Obląku (1913–1988)*, w: *Prodesse ausis. Warmińscy księża profesorowie*, red. K. Parzych-Blakiewicz, Olsztyn 2012, s. 9–15.
- Wojtkowski J., *Obląk Jan Władysław*, w: *Słownik biograficzny kapituły warmińskiej*, Olsztyn 1996, s. 179–180.